

<p>פרופ' בתיה חפזיבה ליפשיץ Prof. Batya- Hefziba Lifshitz ראש ההתמחות לתואר שני בחינוך מיוחד - מוגבלות שכלית יו"ר הקתדרא לחקר וקידום כושר השתנות ע"ש מצ'אדו ופרוייקט עוצמות ראש "מרכז בייקר" לחקר וקידום פעוטות וילדים עם מוגבלות שכלית משביצים על האחר - היום Machado Chair for Research on Cognitive and Human modifiability Empowerment project Baker Research Center for Promoting children with DD </p>	 <p>הפקולטה לחינוך אוניברסיטת בר אילן</p>
--	--

פרופ' חפזיבה ליפשיץ - ראש ההתמחות לתואר שני בחינוך מיוחד - מוגבלות שכלית
יו"ר הקתדרא לחקר וקידום כושר השתנות האדם צ"ש מצ'אדו
ופרוייקט עוצמות

פרוייקט "עוצמות" - הינו שילוב מודולרי בן 3 שלבים של בוגרים בעלי מגבלה קוגניטיבית בהשכלה הגבוהה. פרוייקט זה פועל זו השנה התשיעית במסגרת הקתדרא לחקר וקידום כושר ההשתנות האנושית ע"ש מצ'אדו בביה"ס לחינוך, באוניברסיטת בר אילן.

הוא מבוסס על תאוריות מדעיות שפותחו ע"י פרופ ליפשיץ בהן תאוריית ה"גיל המפצה" (Lifshitz, 2020; Vahav, 2015) וכן על סדרת מחקרים המאוששת תיאוריה זו. על פי התאוריה לעיכוב בהתפתחות בשנותיהם הראשונות של בעלי מוגבלות שכלית יש פיצוי בשנים מאוחרות יותר והם ממשיכים להתפתח ולהתקדם אף בשנות הבגרות. כלומר תיתכן השהיה של היכולות בגילים הצעירים ופריחתן בשנים מאוחרות יותר. בהתאם לכך בוגרים בעלי מוגבלות שכלית יכולים לרכוש כישורים ומיומנויות שטרם רכשו בעבר. בניגוד לתפיסות קודמות טוענת התאוריה כי אנשים בעלי מוגבלות שכלית יכולים ללמוד לא רק כתוצאה מתיווך אלא גם מהניסיון ובניגוד להגדרות המוגבלות השכלית על פי ה-DSM 2013 - הם גם מסוגלים ללמידה אקדמית. כמו כן הוא מבוסס על אמנת האום לזכויות אנשים עם מוגבלות באמנת האו"ם (2006; 2012) ולפיה מדינות שהן צדדים תבטחנה לאנשים עם מוגבלויות את אפשרות הגישה להשכלה גבוהה כללית, להכשרה מקצועית כללית, לחינוך כללי למבוגרים וללמידה לאורך החיים

לאור תאוריה זו הוקם פרוייקט "עוצמות".

תאור התכנית (בקצרה)

פרוייקט "עוצמות" - שילוב מודולרי בן 3 שלבים של בוגרים בעלי מגבלה קוגניטיבית בהשכלה הגבוהה. נכון לתשפ"ב משתתפים בו 150 בוגרים עם משי"ה בוגרים עם מגבלה שכלית התפתחותית, בוגרים עם הנמכה קוגניטיבית, בוגרים עם נכות פיזית עם הנמכה קוגניטיבית **ב-3 שלבים:**

שלב א' - העשרה אקדמית מותאמת בקבוצה, סטודנטים בעלי מגבלה קוגניטיבית מגיעים פעם בשבוע לפקולטה לחינוך באוניברסיטת "בר אילן" ליום לימודים בן 4 שעות. הקורסים הנלמדים: **מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסוציולוגיה, סינגור עצמי, ספריה ומחשבים. המרצים הם הסטודנטים הלומדים לתואר שני בחינוך מיוחד בהתמחות מוגבלות שכלית בפקולטה לחינוך בהדרכת מרצי ההתמחות במוגבלות שכלית.**

מכללה לשילוב – עם דגש על שילוב תעסוקתי (20 סטודנטים) מטעם "ציימס" – ארגון למתן שירותים לאנשים בצ"מ בישראל האוריינטציה של מכללה זו היא תעסוקתית. המכללה נועדה לשמש גשר בין הבוגר לעולם התעסוקה ולשפר את יכולותיו של הבוגר עם מוגבלות להשתלב במקום עבודה בשוק החופשי ע"פ העדפותיו באופן מיטבי ויציב וכן לשנות את יחס המעסיקים והיחס החברתי בכלל כלפי בוגרים עם מ"ש"ה. הסטודנטים עובדים בבתי אבות ובבית החולים הויטרינרי בבית דגן. בהתאם לכך נושאי הלימוד במכללה כללו: **גרונטולוגיה, מבוא לזואולוגיה, חשיבה חברתית, מבוא לתעסוקה ומיומנויות אקדמיות.**

מיכללה לבוגרים הזקוקים לתמיכות מרובות בתפקוד קשה ועמוק: בתשפ"ב נפתחה מיכללה ראשונה מסוגה באר ובעולם. הבוגרים אינם מסוגלים להגיע לאוניברסיטה והלימודים מתקיימים במסגרת השיקום היומי שלהם. הם לומדים מבוא לסוציולוגיה וחשיבה חברתית ברמה בסיסית בליווי ספר אלקטרוני ואסטרטגיות ייחודיות והנתונים הסטטיסטיים מצביעים על שיפור בהישגים בעקבות ההשתתפות בפרייקט.

ס' היו רשומים כשומעים חופשיים עם זכות בחינה – מעמד המאפשר לקבל קרדיט אקדמי על ביצוע עבודות ומבחנים. הם מלווים במנגישים אקדמית (בעלי תואר שני ושלישי בוגרי ההתמחות במוגבלות שכלית) ועל כל שעה אקדמית הם מקבלים שעה אקדמית לפחות של הכנה. הסטודנטים עמדו במטלות הקורסים וצברו עד תשע"ט כולל כה 32 נקודות קרדיט אקדמי מתוך 64 נקודות הנדרשות לתואר ראשון. **לאור זאת החליטה הנהלת אוניברסיטת בר אילן לרשום את הבוגרים עם המוגבלות כסטודנטים מן המניין. הם יקבלו תואר ב.א. רב תחומי במדעי החברה בסוף שנת תשפ"ג.**

שלב ב – שילוב קבוצתי בסמינריון מחקרי לתואר ראשון סטודנטים עם מ"ש"ה משולבים בסמינריון מחקרי לתואר ראשון בחינוך מיוחד של פרופ בתיה חפציבה ליפשיץ "התבגרות ובגרות בקרב אנשים עם נכות התפתחותית". הסטודנטים רגילים מבצעים ניתוחים סטטיסטיים. ניתוח השאלונים והאינטרפרטציה נעשית יחד עם שתי הקבוצות.

מטרות ההוראה של הפרוייקט בשלבים א, ב: א. מתן הזדמנות ללמידה בסביבה אוניברסיטאית לסטודנטים אנשים עם מוגבלות שכלית, הקניית ידע תיאורטי בנושאים אקדמיים הרלוונטיים לאוכלוסייה זו, נגישות לספריות האוניברסיטה, ביצוע עבודה מחקרית זוטא, לימוד משותף של נושא עם סטודנטים רגילים, שימוש בטכנולוגיות כאפליקציות זום. **המטרות החברתיות:** מפגש עם סטודנטים רגילים בקורס עצמו וכן בשעת ההפסקה, העצמה וחיזוק הדימוי, הביטחון העצמי ואיכות החיים של הסטודנטים אנשים עם מוגבלות שכלית,

שלב ג- תכנית לתואר ראשון רב תחומי במדעי החברה של 6 סטודנטים עם מ"ש"ה: החל מתשע"ד ששה סטודנטים בעלי מגבלה קוגניטיבית משולבים בקורסים של התואר הראשון בקורסים של מדעי החברה והרוח באוניברסיטת בבר אילן.

הם היו רשומים כשומעים חופשיים עם זכות בחינה – מעמד המאפשר לקבל קרדיט אקדמי על ביצוע עבודות ומבחנים. הם מלווים במנגישים אקדמית (בעלי תואר שני ושלישי בוגרי ההתמחות במוגבלות שכלית) ועל כל שעה אקדמית הם מקבלים שעה אקדמית לפחות של הכנה. הסטודנטים עמדו במטלות הקורסים וצברו עד תשע"ט כולל כה 32 נקודות קרדיט אקדמי מתוך 64 נקודות הנדרשות לתואר ראשון. לאור זאת החליטה הנהלת אוניברסיטת בר אילן לרשום את הבוגרים עם המוגבלות כסטודנטים מן המניין. הם יקבלו תואר ב.א. רב תחומי במדעי החברה בסוף שנת תשפ"ג.

הקמת מכללה אקדמית – טכנולוגית מותאמת לבוגרים עם מוגבלות שכלית קשה ועמוקה

בכל התכניות של PSE בישראל ובעולם נעדרת נוכחותם של בוגרים עם מוגבלות שכלית קשה ועמוקה. הקמת המכללה האקדמית – טכנולוגית מותאמת לבוגרים עם מש במעונות גל – היא ראשונה מסוגה בעולם ויש משום אפליה מתקנת כלפי אוכלוסייה זו. המכללה האקדמית תתקיים – בשלב הנוכחי בסביבת הבוגרים עצמה – כלומר במעונות גל.

התוכנית –

מטעם אונ בר אילן תופעל התכנית ע"י: הקתדרא ע"ש מצ'אדו-בית הספר לחינוך, מעונות גל ומנהל מוגבלויות משרד הרווחה. הקתדרא ע"ש מצ'אדו תהא אחראית על תכנון וביצוע הלימודים האקדמיים שיועברו לבוגרים. במרכז טל –

אוכלוסיית היעד

מאפייני אוכלוסיית היעד בוגרים עם מוגבלות קשה ועמוקה באים לידי ביטוי ביכולות למידה מוגבלות, יכולת חשיבה קונקרטי, הבנת מצבים מהסביבה הקרובה בלבד. לחלק מהבוגרים קשיים סנסו-מוטוריים ומוטוריים. יש בוגרים עם מוגבלות בשפה ודיבור שמקצתם נזקקים לאמצעי תקשורת חלופיים. יחד עם זאת, התחום הרגשי מאפשר הבעת רצונות, שאיפות, העדפות והשתתפות פעילה בחברה בהתאם ליכולות. חשוב לטפח תכונות אלה בתהליך החינוכי. גם בוגרים אלה מסוגלים לקבלת החלטות ולניהול עצמי בנוגע לתחומים שונים של חייהם היומיומיים. כל הבוגרים נזקקים למערכת תמיכות ושירותים מגוונים בתחומי התפקוד השונים. אוכלוסייה היעד כוללת בוגרים עם אטיולוגיות שונות: מגבלה שכלית ללא אטיולוגיה ספיציפית (ל.א.ס.), עם תסמונת דאון, עם תסמונת ה-X השביר, תסמונת רט ותסמונות נדירות אחרות. באוכלוסייה זו גם ובוגרים עם דיאגנוזה כפולה: עם מגבלה שכלית עם אוטיזם עם נכות פיזית ועוד.

תכנית העשרה אקדמית בסיסית לבוגרים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכות מרובות

כאמור מטרת מחקר זה היא לבדוק את תרומתה של תכנית העשרה אקדמית בסיסית בעזרת ספר אלקטרוני ע"פ מודל ה-UDL (Universal Design for Learning), על הידע ועל היכולות הקוגניטיביות בקרב בוגרים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכות מרובות. מטרת התוכנית להנגיש את האקדמיה לבוגרים הנמצאים במרכז יום, אשר אינם מסוגלים להגיע לאוניברסיטה. במסגרת התכנית ילמדו הבוגרים קורס "מבוא לסוציולוגיה" (משמעות הסוציולוגיה להבנת התנהגות אנשים בחברה, מרכיבי הקבוצה, ערכים ונורמות בחברה, סנקציות בחברה ומוסדות חברתיים) שמטרתו לחשוף את הלומדים לתיאוריות, ידע והבנה של תהליכים חברתיים המשפיעים על התנהלותם בחברה. יעדי התוכנית הינם: הבנה של מושג הסוציולוגיה

החוקרת את התנהגותם של אנשים בחברה, הכרת מרכיבי הקבוצה, ידע אודות הערכים והנורמות המקובלים בחברה, הכרת תפקידים, סמליהם ומטרותם של מוסדות חברתיים, הכרת המושג סטודנט והרלוונטיות שלו ללומדים, שיפור תפקוד בחברה, לימוד שימוש בספר אלקטרוני ותרגול החומר האקדמי בעזרתו. הנושאים נבחרו כדי לקדם הבנה של העולם החברתי שבו נמצאים הבוגרים, כמו גם כדי לקדם יכולות קוגניטיביות: מיומנויות שפה, הבנה וזיכרון. מטרות הלימוד בקבוצה זהות למטרות שהוצגו לעיל בתוכנית 'עוצמות' (שלב א', ב'), בהתאמה לרמת הלומדים. חלק מהלומדים מתקשרים באמצעות תקשורת תומכת חלופית וחלקם סובלים גם משיתוק מוחין, על כן הלימוד ייעשה באמצעות שימוש בספר אלקטרוני. במחקר נבדוק את תרומתה של תכנית העשרה אקדמית על יכולות קוגניטיביות קריסטליות ופלאואידיות. אינטליגנציה קריסטלית מתייחסת לידע מילולי ומיומנויות נרכשות והיא מושפעת מחשיפה לתרבות ומלמידה. השם הניתן לה גבישית כיוון שהיא מתגבשת במהלך החיים על ידי חינוך, השכלה ואימון (Cattell, 1963). בהתאם לכך, היא כוללת את כלל הידע הנרכש בתחומי שפה, ידע ומושגים תרבותיים (McGrew, 2009). האינטליגנציה הפלאואידית לעומת זאת היא יכולת מולדת וקבועה, המושפעת מגורמים ביולוגיים כמו גנטיקה או התבגרות פיזיולוגית ולכן היא נקראת גם אינטליגנציה נוזלית (Horn, 1968; McGrew, 2005). היא מתייחסת ליכולת פתרון בעיות מופשטות (לדוגמה: אנלוגיות) שאינן תלויות בניסיון ובתרבות (Cattell, 1987; Hanushek et al., 2011). כמו כן, נמצא קשר זיכרון עבודה לבין האינטליגנציה הפלאואידית (Kvist & Gustafsson, 2008; Wang et al., 2021).

הנחות יסוד ותיאוריות מחקריות בבסיס התכנית:

- א. מבוגרים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכות מרובות הם בעלי יכולת למידה והשתנות, למרות חומרת מגבלתם (Lifshitz et al., 2011; Lifshitz, 2020; Feuerstein & Rand, 1977; Feuerstein, 2003), יכולת השתנות מעבר למוגבלות של גיל (Lifshitz et al., 2011; Lifshitz, 2020; Feuerstein & Rand, 1974).
- ב. התוכנית עשויה להניב פירות לאחר פרק זמן ממושך יחסית ממועד ההתערבות, וזאת בשל 'אפקט הדגירה' (Incubation effect) או 'אפקט החביון' (Latency effect) - הזמן הדרוש ליחיד כדי להפנים את הלמידה ולהוציאה מן הכוח אל הפועל (Lifshitz, 2020).
- ג. התוכנית מבוססת גם על 'מודל איכות חיים', הדוגל בטיפוח האוטונומיה והנחישות העצמית והעמקת השליטה של אנשים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכות מרובות על חייהם והפחתת התלות במטפליהם תוך כיבוד רצונותיהם ושאיפותיהם (Reiter & Schalock, 2008).
- ד. כמו כן התוכנית בנויה על 'המודל האקולוגי', שלפיו הלמידה החברתית והתרבותית מתרחשת כתוצאה בין היתר מאינטראקציה משולשת בין הרובד האישי ('Intrapersonal Level') של הבוגר; הרובד הבין אישי, משפחתי ('Interpersonal Level') והרובד המערכתי ('Structural Level') (Bronfenbrenner, 1979; Buntinx & Schalock, 2010). כלומר, תמיכה סביבתית חינוכית מתאימה יכולה לחולל שינוי גם בתפקודם של מבוגרים עם מוגבלות עם תמיכות מרובות.

ספר אלקטרוני הנו כלי טכנולוגי של ספר בפורמט דיגיטלי, הכולל מידע במגוון מדיות, וניתן לקריאה באמצעות סביבות טכנולוגיות שונות. הספר הדיגיטלי מאפשר הנגשה עשירה ודינמית של מדיה, מספקת חוויה אינטראקטיבית, משמעותית ורלוונטית ללומד ומאפשרת הכוונה עצמית בלמידה ויישום תהליכי חשיבה ביקורתית (רימון, לוי, מיכאלי ורם, 2015). יתרון בולט של הספר הדיגיטלי הוא בכך שניתן לשלב בו מידע לשוני, ויזואלי ואודיטורי וכן להשתמש במאפייני מולטימדיה שונים התומכים בתכנים של הספר ותורמים להבנתו (De Jong & Bus, 2003). במחקר זה נתמקד בספר האלקטרוני ככלי טכנולוגי המסייע ללמידה. Knight et al. (2018) בדקו את השפעת הלמידה באמצעות ספר דיגיטלי על אוצר המילים,

הבנה מילולית והבנת שאלות של תלמידי תיכון עם מוגבלות שכלית ברמה בינונית (CA = 18-21, IQ = 41-55). נמצא כי למידה באמצעות ספר דיגיטלי תורמת ליעילות הלמידה עקב תמיכה מובנית, הוראה מפורשת ושימוש בדוגמאות.

יעשה שימוש ב-3 כלים שהותאמו לאוכלוסייה של יחידים עם מוגבלות הזקוקים לתמיכות מרובות (Lifshitz-Vahav et al., 2016): א. קיצור מספר הפריטים ב. צמצום מספר המסיחים מ-5 ל-3.

שטף סמנטי (Kavé, 2005) שמטרתו לבחון את יכולת השליפה וההפקה המילולית ככלי להערכת התפקוד הניחולי. מבחן זה מתחלק לשלושה חלקים: מאכלים, חיות וכלי תחבורה. בכל אחד מהנושאים הנבדק מתבקש לומר כמה שיותר ירקות ופירות חיות וכלי תחבורה במהלך דקה. צייון: ספירת מספר התשובות בכל אחד מהתחומים ובכולם יחד.

ניגודים - מ"ן (גלנץ, 1989). מטרת המבחן (10 פריטים) לבדוק חשיבה מילולית מופשטת ויכולות מנטליות מילוליות. כאשר, על הנדבק למצוא מילה מנוגדת במשמעותה למילה נתונה. צייון: תשובה נכונה - 1 נקודה. טווח הציונים הינו 0-10.

מילים נרדפות - מ"ן (גלנץ, 1989) מטרת המבחן (10 פריטים) לבדוק חשיבה מילולית מופשטת ויכולות מנטליות מילוליות. כאשר, על הנדבק למצוא מילה הדומה במשמעותה למילה נתונה. תשובה נכונה על כל אחד מהפריטים מזכה ב-1 נקודה. טווח הציונים הינו 0-10.

ממדים פלואידיים

כישורים מתמטיים (Harrison & Oakland, 2004) - מטרת המבחן (10 פריטים) הינה לבדוק ספירה, מניה וחיבור עד סוף העשרת הראשונה. הסקלה נבנתה מתוך סולם ה-ABS'-Adaptive behavior scale (תרגום לעברית סופרין) כמו כן הוספנו לסולם פריטים נוספים בהם: מבחן בין אחד להרבה, סופר עד 5, מבצע פעולות חיבור עד 5, סופר עד 10, מבצע פעולות חיבור עד 10. צייון: הציונים נעים בין 1 עבור הפריט הראשון (מבחן בין אחד להרבה) ועד 10 נקודות עבור הפריט האחרון (חיסור עד 10). טווח הציונים הינו: 0-55.

Digit span forward - מטרת המבחן (9 פריטים) לבדוק זכירת מספרים ברצף והוא נלקח מתוך מבחן ווקסלר לילדים (Wechsler, 1991) WISC. כיוון שמדובר בנבדקים עם מוגבלות שכלית קשה ועמוקה הוספנו עוד כמה פריטים בהם: זכירת שני פריטים (נקודה 1 עבור כל פריט), זכירת שלושה פריטים (2 נקודות לפריט) וזכירת 4 פריטים (3 נקודות לפריט). טווח הציונים הינו: 0-18.

מושגי זמן - מטרת המבחן (7 פריטים) הינה לבדוק התמצאות במושגי זמן בסיסיים, ידיעת ימי השבוע, זמני הפעילויות במרכז יום ועוד. צייון: הציונים נעים בין 1 עבור הפריט הראשון (יודע איזה חלק של היום עכשיו? בוקר, לילה או אחר הצהריים) ועד 7 נקודות עבור הפריט האחרון (מצייין את השעה בדייקנות). טווח הציונים הינו: 0-28.

במסגרת פרויקט עוצמות נערכים מחקרים רבים. הבולטים בהם.

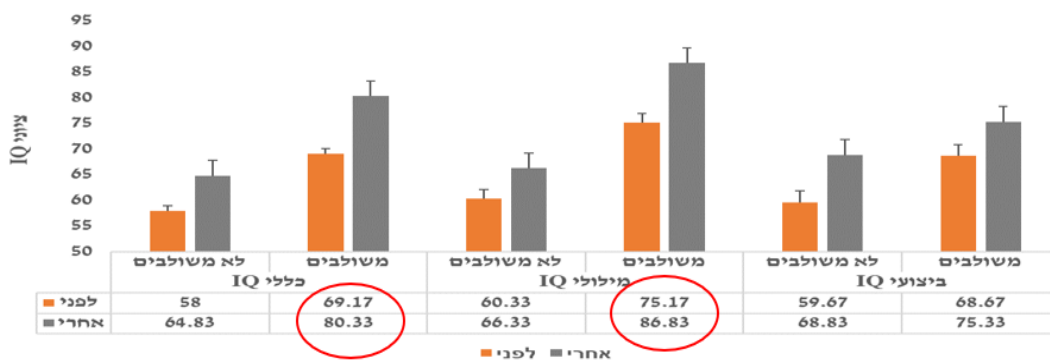
במחקר הראשון

נמצא כי הלימודים בשלבי ההעשרה אקדמית א, ב שהוזכרו לעיל תרמו ליכולות קריסטליות ופלואידיות של הבוגרים עם המגבלה הקוגניטיבית.

Lifshitz, H., Nissim, S., Shnitzer-Meirovich, D., Weiss, I. (2016). The Contribution of Post-secondary Academic Courses on Crystallized and Fluid Tests of Adults with Intellectual Disability with/without Down Syndrome, *ACTA PSYCHOPATHOLOGICA*, 2, 4: 34

במחקר השני (Lifshitz, in press) הועברו לנבדקים מבחני אינטליגנציה (WAIS; Wechsler, 2001) לפני 4.5 שנים והיום. נמצא שיפור במנת המישכל בקרב הלומדים בעשרה אקדמית והסטודנטים הלומדים לתואר ראשון כפי שממחיש התרשים.

תרשים 1. העלייה באינטליגנציה הכללית, המילולית והביצועית של סטודנטים ביעוצמות הלומדים בשילוב מלא ובהעשרה אקדמית לאחר 4.5 שנים

פרופ' בתיה חפציבה לפשיץ
Prof. Batya- Hefziba Lifshitz
ראש ההתמחות לתואר שני במוגבלות שכלית | יזר הקמרא לחקר
וקידום כושר השתתפות ע"ש מצארו ופרייקט עוצמות | ראש מרכז
ביקר" לחקר וקידום פעוטות וילדים עם מוגבלות שכלית | יזר
המעבדה לחקר וקידום אנשים עם חשיה.
הפיציה על האחר - היזר
Machado Chair for Research on Cognitive and
Human modifiability | Empowerment project | Baker
Research Center for Promoting children with DD |

הפקולטה
לחינוך
אוניברסיטת בר אילן

"עוצמות"

קמפוס אקדמי בן 3 שלבים לבוגרים
עם רב גוניות קוגניטיבית (מוגבלות שכלית)

פריצת דרך הומניסטית ומדעית בהתמחות לתואר שני
במוגבלות שכלית
בפקולטה לחינוך בבר - אילן

שישה סטודנטים

לומדים לתאר ראשון רב תחומי במדעי החברה

מחקרי:

אימונים אקדמיים תרמו אליסור האינטליגנציה
אל הסטודנטים בפרייקט עוצמות

פרופ' חפציבה לפשיץ - ראש פרייקט עוצמות
ד"ר שושנה ניסים - רכזת הפרייקט

*"פזמונות בקצוק"
פזמונות אקדמית
בשלוש אמה"3*

שלב ג'

שילוב בקורסים רגילים בתואר הראשון

סטודנטים עם וללא תסמונת דאון
סיימו 45 נקודות מתוך 64.
הם יקבלו תואר ראשון במדעי החברה רב תחומי

שלב ב'

העשרה אקדמית קבוצתית

קבוצה נוספת משולבת בסמינריון מחקרי לתואר ראשון "התבגרות ובגרות
של אנשים עם מוגבלות" יחד עם הסטודנטים
רגילים. מתקיימת למידת עמיתים בין שתי הקבוצות ונערך מחקר משותף.

שלב א'

העשרה אקדמית מותאמת

מכללה אקדמית
מותאמת לבוגרים עם מוגבלויות
מורכבות - בית מיטל ראשל"צ
שירה פוזנר, מעיין בן צבי
לימוד בסיסי: מבוא לסוציולוגיה
חשיבה חברתית

מכללה תעסוקתית - ציימס
ד"ר שושנה ניסים, מתניה ריגר,
מורג כראדי
קורסי לימוד: תזונה מדעית, חשיבה
חברתית, מבוא לתעסוקה

מכללה לשילוב
ד"ר אירית חן
קורסי לימוד: מבוא לפסיכולוגיה, מבוא
לסוציולוגיה מבוא לאקולוגיה,
סגור עצמי

שלב א' - העשרה אקדמית מותאמת קבוצתית

סטודנטים עם מוגבלות שכלית מגיעים לפקולטה לחינוך ב"בר אילן" ליום לימודים בן 4 שעות. **הקורסים:** מבוא לפסיכולוגיה, מבוא לסוציולוגיה, סנגור עצמי, ספריה ומחשבים מועברים ע"י הסטודנטים לתואר שני במוגבלות שכלית. הסטודנטים עם המוגבלות רוכשים מיומנויות למידה אקדמית: קשב, הבנת הנשמע, הבנת מצגות, שעורי בית, ביצוע מבחן וכו' וכן אסטרטגיות קוגניטיביות: ניגודים, מטפורות, אנלוגיות, ניבים ועוד.

שלב ב': שילוב קבוצתי בסמינריון לתואר ראשון עם סטודנטים רגילים

סטודנטים בפרוייקט עוצמות משולבים בסמינריון מחקרי לתואר ראשון עם סטודנטים רגילים ועורכים מחקר משותף.
דוגמא למחקרים: **אינטליגנציה רגשית בקרב סטודנטים עם התפתחות תקינה וסטודנטים עם מוגבלות; פיתרון קונפליקטים בקרב סטודנטים עם התפתחות תקינה וסטודנטים עם מוגבלות.** מתקיימת למידת עמיתים בין שתי הקבוצות ודיון משותף על המחקר.

המטרות האופרטיביות של שלבים א', ב':

מטרות לימודיות:

- מתן הזדמנות ללמידה אקדמית לסטודנטים עם רב גוניות קוגניטיבית
- הקניית אסטרטגיות לימוד
- נגישות לספריות האוניברסיטה
- ביצוע עבודה מחקרית זוטא
- שימוש בטכנולוגיות

מטרות חברתיות:

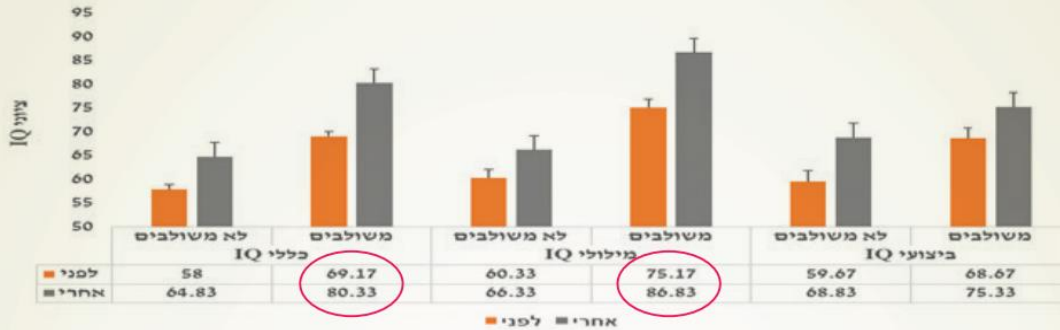
- מפגש עם סטודנטים רגילים בקורס עצמו וכן בשעת ההפסקה
- העצמה וחיזוק הדימוי, הביטחון העצמי ואיכות החיים של הסטודנטים עם המוגבלות

שלב ג' - שילוב מלא בקורסים אקדמיים של התואר הראשון מדעי החברה רב תחומי

תוך כדי היכרות עם הסטודנטים זהו 6 סטודנטים עם וללא תסמונת דאון, עם יכולת גבוהה בתחום הלשוני, בהבנה, בזיכרון וביכולת הלמידה. הם שולבו באופן מלא בקורסים אקדמיים ביצעו עבודות ומבחנים וצברו עד כה 45 נקודות מתוך 64 נקודות הנדרשות לתואר ראשון. על סמך זאת החליטה הנהלת אוניברסיטת בר אילן לרשום אותם כסטודנטים מן המניין. הם יקבלו תואר ראשון במדעי החברה רב תחומי.

מחקר פורץ דרך:

למשתתפי פרויקט עוצמות הועברו מבחני אינטליגנציה (WAIS; Wechsler, 2001) לפני 4.5 שנים וכיום. נמצא שיפור במנת המישכל בקרב הסטודנטים בשלב א,ב, -העשרה אקדמית והסטודנטים הלומדים לתואר ראשון. ב-IQ הכללי והמילולי חלק מהסטודנטים לתואר ראשון עברו את הסף העליון של המוגבלות השכלית (IQ = 70-75) ומנת משכלם נעה בטווח הגבולות (IQ = 80.33-86.83).

הבסיס התיאורטי של פרויקט עוצמות

- לגיל הכרונולוגי באוכלוסייה עם מ"ש התפתחותית תפקיד חשוב בקביעת רמת התפקוד מעבר לגיל השכלי - בכיוון חיובי.
- למידה מתווכת - עשויה לגרום לרכישת כישורים חדשים שנעדרו מהרפרטואר הקוגניטיבי של בוגרים עם מ"ש.
- נקודת ה-Peak השיא של ההתפתחות - האינטליגנציה והכושר הקוגניטיבי בקרב בוגרים עם מ"ש עשויה להגיע לשיא בשנות ה-40 עד 45.
- בשלות, לניסיון החיים ולהתנסויות החינוכיות - תורמים להתפתחות היכולת הקוגניטיבית בגיל המבוגר (ליפשיץ, 2015; 2020).

תיאוריית ה"גיל המפצה":
Lifshitz - Vahav, (2015; 2020)

הבדלים אינדיבידואלים בעת ביצוע מטלות קוגניטיביות של אנשים מבוגרים תלויים במשאבים הקוגניטיביים שלהם.

Neural compensation - יכולת להגיע לביצוע מקסימלי של המטלה ע"י גיוס רשתות מוחיות אלטרנטיביותמבוגרים מסוגלים לבצע את אותה מטלה כמו צעירים, אבל תוך שימוש באסטרטגיה שונה: או שאותה רשת מוחית תפעל בדרך אלטרנטיבית או שהמטלה תתבצע אצל המבוגרים באזור מוחי שונה משל הצעירים וזהו מקור הפיצוי.

תיאוריית הרזרבות הקוגניטיביות
(Stern et al, 2012)

השתתפות בפעילויות פנאי קוגניטיביות בגיל המבוגר (האזנה לרדיו, צפייה בטלוויזיה, משחקים, שימוש בטכנולוגיה, קורסים אקדמיים, דרמה, אומנות) - תורמת ליכולת הקוגניטיבית בטווח המידי ומפחיתה את הסיכון למחלת האלצהיימר בגיל המבוגר, הן בקרב מבוגרים עם התפתחות תקינה ומבוגרים עם מוגבלות שכלית.

תיאוריית ה-Cognitive Activity
(Wilson & Ben-neth, 2005)

תיאוריית כושר ההשתנות הקוגניטיבי-מבני (Structural Cognitive Modifiability – SCM), ותיאוריית הלמידה המתווכת (Feuerstein & Rand, 1974) טוענות כי בכוחה של התערבות סביבתית-חינוכית מתאימה (למידה מתווכת) לחולל ביחיד שינויים קוגניטיביים-מבניים מעבר לגורמי הגיל, האטיולוגיה וחומרת הפגיעה (Feuerstein, 2003; Feuerstein & Falik, 2010).

למידה מתווכת היא הגורם הדומיננטי בקביעת רמת תפקודו של היחיד מעבר למטען הגנטי איתו הוא נולד. (Feuerstein, 2008).

תיאוריית כושר ההשתנות הקוגניטיבית המבנית
(Feuerstein, 2008)